

Komisijos ataskaita, susijusi su Europos ombudsmeno prašymu pateikti informacijos -Europos Komisijos veiklos tyrimas savo iniciatyva nuor. OI/3/2003/JMA

Korespondencija - 18/12/2007

Byla OI/3/2003/JMA - **Atidaryta** 19/11/2003 - **Sprendimas** 04/07/2007

Europos mokyklų pažangos siekiant integruoti specialiųjų mokymosi poreikių turinčius mokinius analizė įvadas

1999 m. Europos mokyklų valdytojų taryba priėmė pirmą specialiųjų mokymosi poreikių (toliau - SMP) turinčių mokinių integravimo švietimo programą ir patvirtino pataisytą 2005 m. (1) programos (toliau - SMP programa) redakciją. SMP turintys mokiniai apibūdinami kaip vaikai, turintys fizinių, protinių ir elgesio sutrikimų, darančių poveikį jų gebėjimui dalyvauti bendrojo lavinimo pamokose.

Programoje pabrėžiama, kaip svarbu kuo geriau integruoti SMP turinčius mokinius į mokyklos gyvenimą. Pakankamai pajėgūs (2) SMP turintys mokiniai, integruojami suteikiant tinkamą paramą, galės lavintis ir daryti pažangą kartu su savo bendraamžiais.

Pagrindinis Europos mokyklų SMP programos tikslas - užtikrinti, kad SMP turintys mokiniai „galėtų aktyviai dalyvauti bendrojo lavinimo pamokose ir įprastinėje savo bendraamžių grupės ir klasės veikloje pagal savo pajėgumą ir gaudami tinkamą paramą“. Tam reikia, kad vaikas minimaliai aktyviai dalyvautų bendroje pažintinėje veikloje.

Nors Europos mokyklos stengiasi kiek galėdamos, svarbu paminėti, kad ne visi SMP turintys vaikai gali būti į jas priimti. Programoje nustatyta:

„Mokykla turi teisę pareikšti esanti nekompetentinga ir patarti tėvams ieškoti kito savo vaikų ugdymo būdo labiau specialiesiems (vaiko) poreikiams pritaikytoje įstaigoje“.

1. Komisijos vaidmuo

Ombudsmenas savo sprendime (3) teigia, kad Komisija nevadovauja priimant sprendimus dėl Europos mokyklų sistemos, nes Europos mokyklų taisyklės nustatytos tarpvyriausybiniame susitarime. Valdytojų taryboje visos valstybės narės ir Komisija turi po vieną balsą. Komisija dalyvauja daugelyje darbo grupių ir Valdytojų tarybos posėdžius rengiančiuose komitetuose ir yra visų Europos mokyklų administracinių tarybų narė.

Kalbant apie SMP turinčių mokinių švietimo programą, Komisijos pagrindiniai uždaviniai yra kruopščiai stebėti bendro SMP turinčių mokinių integravimo į Europos mokyklas raidą ir skirti mokykloms reikalingų lėšų. Nors ir nebūdama už SMP programos (4) rengimą atsakingos SMP politikos grupės narė, Komisija gina visų SMP turinčių mokinių interesus atitinkamą

komitetų posėdžiuose, Valdytojų tarybos sesijose ir mokyklų administracinių tarybų posėdžiuose. Pavyzdžiui, per administracinių tarybų posėdžius Komisija primygtinai pabrėžia, kad nėra nustatyta aukščiausia Europos mokyklų SMP biudžeto riba. Komisija užtikrina, kad SMP turinčių mokinių pamokoms reikiamos biudžeto lėšos, kurių, mokyklos vadovybės nuomone, reikia atitinkamai mokyklai, bus jai skirtos SMP turinčių mokinių poreikiams tenkinti.

Komisija neturi teisės dalyvauti patariamąsios grupės (5) posėdžiuose ir niekada nedalyvavo priimant sprendimą dėl konkretaus vaiko. Vis dėlto Komisija informuoja SMP turinčių vaikų tėvus apie SMP programą ir visas jos sąlygas bei poveikį. Komisija taip pat atsako į tėvų klausimus asmeniškai, telefonu, e. paštu arba raštu ir padeda jiems rasti geriausią vaiko ugdymo būdą.

Gera suprasdama šeimos poreikius, Komisija ragino ir teberagina visų Europos mokyklų vadovybę daryti visa, kas įmanoma, kad SMP turintys mokiniai būtų kuo greičiau integruoti. Per mokyklų administracinių tarybų posėdžius Komisija primygtinai tvirtina, kad visos SMP turinčių mokinių išlaidos padengtos iš biudžeto, jei mokykla pateiks Komisijai oficialų prašymą skirti trūkstamų lėšų.

1.1. Metinė SMP turinčių mokinių integravimo į Europos mokyklas ataskaita (2005-2006 m. statistinės ir kokybės analizės ataskaita dėl SMP turinčių mokinių integravimo į visas Europos mokyklas (2007 m. vasario mėn.) (6)

2002 m. gegužės 22-23 d. posėdžio Nicoje sprendimu Europos mokyklų valdytojų taryba įgaliojo SMP politikos grupę (7), kuriai Komisija nepriklauso, pateikti metinę į SMP susitarimą įtrauktų mokinių ataskaitą. Nuo tada SMP politikos grupė teikia metinę SMP turinčių mokinių integravimo į Europos mokyklas pažangos ataskaitą ir pateikia ją Valdytojų tarybai. Visuose ankstesniuose Valdytojų tarybos posėdžiuose, per kuriuos pateikta ataskaita, Komisija pažymėjo, kad ataskaitoje padėtis visų pirma apibūdinama skaičiais, kurie ne visada būna tikslūs. Trūksta detalios ir išsamios analizės, mokykloms pateikiamas tik ribotas rekomendacijų skaičius.

2007 m. balandžio 17-18 d. Valdytojų tarybos posėdyje Lisabonoje buvo pristatyta *Metinė 2005/2006 m. SMP turinčių mokinių integravimo į Europos mokyklas ataskaita*. Per posėdį Komisija dar kartą pabrėžė, kad SMP inspektorių ataskaita nepakankamai kokybiška, ir reikalavo, kad kitoje metinėje ataskaitoje būtų pateikti išsamesni skaičiai ir SMP programos atsisakymo priežastys. Komisija taip pat pabrėžė, kad turėtų būti parengta įvairių rekomendacijų ir gairių visoms Europos (ne tik Briuselio) mokykloms tam, kad jos galėtų pagerinti SMP mokinių integravimą.

2. SMP turinčių vaikų integravimas

2.1. *Integravimo galimybės*

SMP turinčio vaiko integravimo į Europos mokyklą galimybes analizuoja patariamoji grupė, kurią sudaro mokyklos direktoriaus pavaduotojas, atsakingasis SMP inspektorius, tėvai, mokytojai ir paprastai nepriklausomas medicinos specialistas. Patariamoji grupė pateikia teigiamą arba neigiamą kiekvieno SMP turinčio vaiko integravimo galimybių rekomendaciją.

Pateikus teigiamą nuomonę, mokyklos direktorius ir SMP turinčio mokinio tėvai patvirtina kasmet pratęsiamą susitarimą (8) ir jį pasirašo. Patariamajai grupei pateikus neigiamą nuomonę, mokykla gali pareikšti esanti nekompetentinga, ir tėvai turi ieškoti kito savo vaiko ugdymo būdo. Šiuo atveju mokykla duoda tėvams patarimų dėl kitų jų vaiko mokymosi galimybių ir kiek įmanoma padeda jiems rasti savo vaikui tinkamiausią mokslo įstaigą.

Reikia pažymėti, kad pagal Europos mokyklų sistemą užtikrinamas tik bendras akademinis ugdymas. Europos mokyklose nėra profesinio arba techninio mokymo. Nors Europos mokyklos kaip įmanydamos stengiasi integruoti kuo daugiau SMP turinčių mokinių, mokyklose esama tam tikrų apribojimų, dėl kurių jos negali integruoti visų SMP turinčių vaikų.

2.2. Kasmet pratęsiamas susitarimas

Patariamoji grupė išsamiai nagrinėja kiekvieną naują paraišką dėl SMP turinčio vaiko. Patariamoji grupė taip pat bent kartą per metus vertina kiekvieno integruoto SMP turinčio vaiko padėtį, kad persvarstytų integravimo galimybes ir (arba) būdus ir, reikalui esant, derina atnaujinamo metinio susitarimo sąlygas. Rekomenduodama integruoti vaiką, patariamoji grupė kiekvienam SMP mokiniui sudaro mokymo programą. Pagrindinis tikslas - užtikrinti, kad SMP turintys mokiniai kiek įmanoma labiau įsitrauktų į bendrojo lavinimo pamokas. Patariamoji grupė, jei reikia, pritaiko mokymo programą ir pasiūlo sutrumpintą jos variantą.

„Į Europos mokyklą priimtų SMP turinčių vaikų tėvai ir mokyklos direktorius pasirašo kasmet pratęsiamą susitarimą. Susitarime nustatomos: priėmimo sąlygos, individualaus mokymo ir mokymosi programa (švietimo ir pedagoginė), mokyklos teikiama pedagoginė pagalba ir finansinė parama ir tėvų indėlis, kuriuo vaikui užtikrinama pagalba paprastai už mokyklos ribų.“ (9)

Komisija yra aktyvi kiekvienos Europos mokyklos administracinės tarybos ir valdytojų tarybos, kurioje nagrinėjami visi svarbūs SMP programos pakeitimai, narė. Komisijos žiniomis, nebuvo siūloma sumenkinti tėvų dalyvavimo patariamojoje grupėje reikšmės arba iš viso neleista jiems joje dalyvauti ir negauta SMP turinčio mokinio tėvų skundo, kuriame būtų teigiama, kad jų dalyvavimas minėtoje grupėje būtų menkinamas arba jiems nebūtų leista dalyvauti. Komisijos nuomone, tėvų indėlis itin svarbus visai patariamajai grupei ir ypač vaiko gerovei.

Savo sprendime ombudsmenas teigia, kad SMP turinčių mokinių tėvams „rūpestį kelia tai, kad kasmet pratęsiant susitarimą, pagal kurį nustatomos SMP turinčių vaikų individualios programos, jie nežino, kaip padėtis keisis laikui bėgant (10)“. Šiuo atžvilgiu Komisija norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad SMP turinčio mokinio padėtis turi būti kruopščiai stebima. Ji gali pagerėti - kai kurie mokiniai gali nebeturėti SMP (11) - arba per trumpą laiką pablogėti. Sudarę kasmet pratęsiamą susitarimą tėvai ir mokykla gali, kur reikia, keisti teikiamą pagalbą arba mokymo programą taip, kad užtikrintų kuo geresnę SMP vaiko integravimą. Komisija mano, kad taip galima tėvams padėti rasti geriausią jų vaiko ugdymo būdą, o mokykla gali laikui bėgant pritaikyti ugdymą prie vaiko poreikių.

2.3. SMP politikos grupė ir SMP inspektoriaus vaidmuo

Programoje numatyti du SMP inspektoriai: vienas SMP turintiems darželinukams ir pradinukams, o kitas - SMP turintiems vidurinės mokyklos moksleiviams. Siekiant suderinti patariamųjų grupių nuomonę, inspektorius dalyvauja visuose patariamųjų grupių posėdžiuose ir stebi visų mokinių bylas.

Kad sistema būtų objektyvesnė, inspektorių taryba paprašyta parengti dokumentą, kuriame būtų išsamiai išdėstyti minimalūs reikalavimai visiems mokiniams (12) .

2.4. Minimalūs reikalavimai

2005 m. Valdytojų taryba paskyrė darbo grupę ir įgaliojo ją išsamiau išdėstyti Europos mokyklų ateities pasiūlymus. Per 2007 m. sausio 30 ir 31 d. posėdį Valdytojų taryba aptarė šį klausimą ir pasiūlė, kad „inspektorių valdyba parengtų minimalius reikalavimus, susijusius su visų mokinių švietimo sistema, ir apsvarstytų, ar reikalingos papildomos priemonės tam, kad Europos mokyklose būtų skatinama įtrauktinio ugdymo koncepcija (13) ” .

Darbo grupės sesijose ir per Valdytojų tarybos posėdį Komisija palaikė idėją kurti minimalius reikalavimus. Šis dokumentas bus tvirtas pagrindas visoms šalims, dalyvaujančioms integruojant SMP turintį vaiką, ir šiuo dokumentu bus įtvirtinti objektyvūs reikalavimai, kuriais bus grindžiamas sprendimas integruoti SMP turintį vaiką arba jo neintegruoti.

3. Europos mokyklų SMP turinčių mokinių integravimo pažanga

3.1. Su SMP turinčių mokinių integravimo programa susiję skaičiai 3.1.1. Į Europos mokyklas integruotų SMP mokinių skaičius

Pagal SMP inspektorių parengtą ir 2007 m. balandžio mėn. posėdyje (14) Valdytojų tarybai pateiktą metinę 2005-2006 mokslo metų SMP turinčių mokinių integravimo į Europos mokyklas ataskaitą, į Europos mokyklas integruotų SMP turinčių mokinių kasmet daugėja. 2004-2005 m. iš viso buvo 274 SMP turinčių mokinių (darželiuose - 7, pradinėse mokyklose - 165, vidurinėse mokyklose - 102). 2006-2007 m. iš viso buvo 388 tokie mokiniai (darželiuose - 21, pradinėse mokyklose - 210, vidurinėse mokyklose - 157). Pažymėta, kad, palyginti su šiais skaičiais, iš viso integruotų SMP turinčių mokinių skaičius padidėjo 41 % (114 naujų integruotų SMP mokinių). Be to, SMP turinčių mokinių skaičius didėja beveik visose Europos mokyklose visose skirtingose amžiaus grupėse.

Minėtoje metinėje ataskaitoje teigiama, kad skirtingas SMP turinčių mokinių skaičius skirtingų kalbų skyriuose gali būti tik atsitiktinis.

3.1.2. Programos atsisakiusių mokinių skaičius

Pagal metinę ataskaitą 16.3% SMP turinčių mokinių (63 iš 387) nutraukia susitarimą. Pateiktos kelios priežastys:

a) 43,28 % tėvų (29 iš 67) nusprendė savo vaikui (-ams) ieškoti kitos mokyklos. Deja, ataskaitoje nepateikta išsamesnės informacijos, kodėl tėvai pasirinko kitą mokyklą;

b) 20,89 % (14 iš 67) nutraukė susitarimą, nes tėvai keitė darbą ir turėjo keltis į kitą miestą, kur SMP turintys mokiniai (tikslus skaičius nežinomas) buvo integruoti į Europos mokyklą naujame mieste;

c) 8,95 % SMP turinčių mokinių (6 iš 67), padarę pažangą, galėjo mokytis pagal bendrą mokymo programą ir jiems nebereikėjo jokios specialios pagalbos;

d) mokyklos direktoriai, gavę neigiamą patarimosios grupės nuomonę, 26,88 % SMP mokinių (18 iš 67) nusprendė nepratęsti SMP susitarimo. Nuomonė paremta SMP turintiems mokiniams nustatytais reikalavimais, kuriuos tenkindami jie gali dalyvauti minimalioje pažintinėje veikloje, ir Europos mokyklos teise pareikšti, jog yra nekompetentinga tenkinti išskirtinius SMP turinčių mokinių poreikius.

26,88 % SMP turinčių mokinių turėjo ieškoti kitos mokyklos, kuri būtų geriau pritaikyta ir turėtų kvalifikuotą personalą jų ugdymo poreikiams tenkinti. Kalbant apie 26,88 % SMP turinčių mokinių, kurių SMP susitarimas nebuvo pratęstas, Komisija norėtų pabrėžti, kad ji ėmėsi iniciatyvos kurti objektyvius minimalius reikalavimus (žr. 2.4).

Kitas Komisijos rūpestis - 43,28 % tėvų, kurie nusprendė atsiimti savo vaikus iš Europos mokyklos. Komisija pareikalavo būsimose metinėse SMP mokinių integravimo ataskaitose pateikti detalesnę priežastį, dėl kurių tėvai atsiima savo vaikus iš Europos mokyklos, analizę. Tai padės Komisijai atitinkamose tarybose ir komitetuose raginti prireikus gerinti SMP programą ir ją pritaikyti.

3.2. SMP turinčių vaikų integravimui skirtas biudžetas *3.2.1. Biudžetas*

Komisija prašo Europos mokyklų pateikti subsidijos, reikalingos būsimiems mokslo metams, sąmatą. Jei pasirodys, kad Europos mokyklai reikia papildomų finansinėje sąmatoje nenumatytų biudžeto lėšų, tokius prašymus visada galima patenkinti iš Bendrijos biudžeto. Komisija remia Europos mokyklų politiką integruoti SMP turinčius mokinius, jei patariamoji SMP grupė mano, kad toks integravimas galimas. 2007 m. iš Europos mokyklų biudžeto SMP turintiems mokiniams planuojama skirti 2 785 927 EUR.

3.2.2. Patalpos ir materialiniai klausimai

Beveik visos Europos mokyklų patalpos pritaikytos taip, kad būtų galima integruoti specialiųjų fizinių poreikių turinčius mokinius (pvz., Karlsruhėje padarytas specialus nuolydis, o Frankfurte tualete įrengtas keltuvas, kad pakeltų SMP turinčią mokinę iš vežimėlio). Iš metinės ataskaitos aišku, kad ne visada numatyta daugiau kambarėlių individualiam darbui su SMP mokiniams. Per kiekvienos mokyklos administracinės tarybos posėdį Komisija primygtinai reikalauja daryti viską, taip pat keisti mokyklų patalpas, kad būtų įmanoma kuo sklandžiau integruoti SMP turinčius mokinius.

3.2.3. Išskirtinio SMP turinčio mokinio mokymo išlaidų kompensavimas

Jei Europos mokykla pareiškia, kad yra nekompetentinga integruoti SMP turintį mokinį į Europos mokyklų sistemą ir SMP turintis mokinis lanko specializuotą mokyklą, tam tikromis sąlygomis tėvai gali prašyti kompensuoti mokestį už mokslą. Taikomi Europos Bendrijų pareigūnų tarnybos nuostatų 76 straipsnis ir kitų Europos Bendrijų tarnautojų įdarbinimo sąlygų 30, 71 ir 98 straipsniai. Daugiau apie sąlygas ir kompensavimą galima rasti tinklalapyje http://www.cc.cec/pers_admin/social_bxl/social/funds_fr.html#4 ir tarpinstitucinėse gairėse, kurios paskutinį kartą pakeistos 2004 m. gegužės 1 d.

2007 m. rugsėjo 12 d. 249 -ajame administracijos vadovų kolegijos posėdyje buvo svarstomas visų ES pareigūnų vaikų, turinčių SMP ir dėl savo negalios lygio negalinčių mokytis Europos mokyklų sistemoje, mokymo išlaidų kompensavimo klausimas. Posėdyje buvo nutarta, kad Socialinių reikalų komitetas („Comité de Préparation pour les Affaires Sociales") turėtų įvertinti visiško kompensavimo poveikį institucijoms.

3.3. Įtrauktinio ugdymo metodai

Štai kaip SMP programoje apibūdinama įtrauktinio ugdymo koncepcija:

„Tam, kad SMP turintys mokiniai būtų iš tiesų integruoti, bet kurioje veikloje naudotini įtrauktinio ugdymo metodai, atitinkantys mokinių pajėgumą. Per didelę individualaus mokymo dalis yra kita atskirties forma, dėl kurios mokiniai savotiškai paženklinami ir į juos žiūrima neigiamai. Štai kodėl pageidautina, kad mokytojai, dirbantys pagal MP (Mokymo pagalbos) arba SMP programą, teiktų tokiems mokiniams pagalbą klasėje, į kurią jie integruoti .”

Europos mokyklų ateities darbo grupėje Komisija pritarė idėjai įvertinti, kiek įtrauktinio ugdymo metodai taikomi Europos mokyklose. 2007 m. sausio mėn. posėdyje Valdytojų taryba pasiūlė, kad „Inspektorių valdyba svarstyty, ar reikia papildomų priemonių įtrauktinio ugdymo metodams Europos mokyklose (15) skatinti“. Tokio vertinimo rezultatų dar nėra.

3.4. SMP atvejų koordinavimas

3.4.1. SMP išteklių centro bandomojo projekto pradžia

Europos mokyklų ateities darbo grupėje Komisija rėmė idėją pradėti bandomąjį SMP išteklių centro projektą. Šis centras visose Europos mokyklose pasidalytų savo patirtimi ir duotų patarimų, kaip kuo labiau palengvinti SMP turinčių mokinių integravimą. 2007 m. sausio mėn. posėdyje Valdytojų taryba pasiūlė šią idėją Inspektorių tarybai ir laukia jos nuomonės šiuo klausimu (16).

3.4.2. SMP koordinatorius

Kiekviena mokykla SMP koordinavimui numato tam tikrą skaičių valandų. Šis laikas skirtas šiems uždaviniams atlikti: mokinių byloms tvarkyti, pastaboms per patariamąsias grupės posėdžius užrašyti, susitarimui rengti, pavieniams atvejams stebėti, ryšiams su SMP inspektoriumi ir t.t.

Kiekvienos mokyklos vadovybė sprendžia, ar skirti vieną SMP koordinatorių ar SMP koordinavimo valandas paskirstyti keliems darbuotojams. Komisija nesprenžia dėl to, kaip

turėtų būti valdoma mokykla. Pavyzdžiui, Briuselyje „I-Uccle“ mokykloje du asmenys atsakingi už SMP koordinavimą: vienas už SMP bylų darželiuose ir pradinėse mokyklose tvarkymą, o kitas - už SMP bylas vidurinėje mokykloje.

4. Išvados

Komisija pažymi, kad per SMP programos įgyvendinimo metus SMP turinčių mokinių Europos mokyklose labai padaugėjo. Taip pat atrodo, kad Komisija skyrė reikiamų lėšų, kad Europos mokyklos galėtų integruoti kuo daugiau SMP turinčių mokinių. Komisija toliau atidžiai stebės, dėl kokių priežasčių atsisakoma SMP programoje ir primygtinai reikalaus, kad už metinę ataskaitą atsakinga SMP politikos grupė atsakytų į jos su šiuo dalyku susijusius klausimus.

Komisija toliau aktyviai dalyvauja diskusijose dėl SMP politikos tobulinimo ir labai susidomėjusi laukia Inspektorių valdybos nuomonės dėl minimalių reikalavimų ir jos patarimų dėl SMP išteklių centro bandomojo projekto. Komisija taip pat laukia Inspektorių valdybos nuomonės, ar reikia kito įtrauktinio ugdymo metodų vertinimo.

Komisija toliau gins SMP vaikų interesus Valdytojų taryboje ir mokyklų administracinėse tarybose. Kalbant apie SMP programą, pirmas Komisijos tikslas visada buvo ir bus rūpintis SMP vaikų gerove ir pažanga.

(1) *SMP turinčių mokinių integravimas į Europos mokyklas, nuoroda 2003-D-4710-en-6*. Šiuo dokumentu panaikinamas 1999 m. dokumentas (nuoroda 811-D-1999).

(2) Žr. SMP turinčių mokinių integravimo analizės 2 punktą.

(3) Europos Komisijos veiklos tyrimo savo iniciatyva sprendimas nuor. OI/3/2003/JMA (2007 m. liepos 4 d.).

(4) Žr. šios analizės dėl SMP politikos grupės ir SMP inspektorių vaidmens 2.3 punktą.

(5) Žr. SMP turinčių mokinių integravimo būdų analizės 2.1 punktą.

(6) Nuoroda 2007-D-431-en-2.

(7) Žr. šios analizės dėl SMP politikos grupės ir SMP inspektorių vaidmens 2.3 punktą.

(8) Žr. kasmet pratęsiamo susitarimo analizės 2.2 punktą.

(9) Žr. SMP integravimo į Europos mokyklas 4.1 punkto pirmąją įtrauką (nuoroda 2003-D-4710-en-6).

(10) Žr. Europos Komisijos veiklos tyrimo savo iniciatyva sprendimo OI/3/2003/JMA 5.5 punkto antrąją įtrauką.

(11) Žr. šios analizės 3.1.2 punkto c papunktį.

(12) Žr. analizės 2.4 punktą, skirtą minimaliems reikalavimams.

(13) Žr. 2007 m. sausio 30 ir 31 d. Valdytojų tarybos X punkto iii papunktį (nuoroda 2007-D-282-en-1).

(14) Žr. šios analizės 1.1 punktą.

(15) Žr. 2007 m. sausio 30 ir 31 d. Valdytojų tarybos sprendimų X punkto iii papunktį (nuoroda 2007-D-282-en-1).

(16) Žr. 2007 m. sausio 30 ir 31 d. Valdytojų tarybos sprendimų X punkto antrąją pastraipą.